

Nr 171.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående avstående i visst fall av allmänna arvsfondens rätt till arv, m. m.; given Stockholms slott den 3 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen under punkterna 1:o och 2:o hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler frågor om avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv samt om avstående av kronans rätt till danaarv och anför därvid följande.

1948 års riksdag har i skrivelse den 17 juli 1948, nr 448, bemyndigat Kungl. Maj:t att under fem år från och med budgetåret 1948/49, utan riksdagens samtycke i varje särskilt fall, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som tidigare följts vid avgörandet av dylika ärenden, avstå

kvarlåtenskap som tillfallit allmänna arvsfonden intill ett belopp av i varje särskilt fall 10 000 kr. I särskilda utskottets utlåtande i ärendet (nr 1), vilket av riksdagen godkändes, uttalades det önskemålet, att Kungl. Maj:t till varje lagtima riksdag skulle överlämna en sammanställning, utvisande hur bemyndigandet blivit använt. Denna sammanställning kunde lämpligen lämnas i samband med proposition i fråga om avstående av arvsfondens rätt till arv.

Med stöd av förenämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t beslutat om avstående, helt eller delvis, av arv, som tillfallit allmänna arvsfonden i ett antal fall, vilka eljest jämlikt 5 kap. 3 § lagen om arv skulle ha underställts riksdagen. Endast i ett fall torde riksdagens samtycke erfordras. Jag torde i det följande få anmäla detta ärende ävensom ett ärende rörande avstående av kronans rätt till danaarv.

I anslutning till särskilda utskottets förutnämnda önskemål lämnades i bilaga till proposition nr 50 till 1949 års riksdag en redogörelse för de beslut, Kungl. Maj:t till och med den 18 februari samma år meddelat med stöd av bemyndigandet. En sammanställning över de beslut Kungl. Maj:t jämlikt nämnda bemyndigande meddelat under tiden från sistnämnda dag till och med denna dag torde få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott.

1:o.

Rätten till arv efter civilingenjören Hampus Fredrik Eugen Åström från Stockholm. Den 3 december 1948 avled förenämnde Åström, som var född den 13 mars 1880, utan att, såvitt framgår av en efter honom upprättad bo-uppteckning, efterlämna annan arvinge än allmänna arvsfonden. Till allmänna arvsfonden har inlevererats ett belopp av 263 163 kr. 01 öre, utgörande behållningen i boet enligt godkänd redovisningsräkning, fränsett ett belopp om 6 000 kr., som innehållits för bestridande av vissa återstående utgifter. Åström har varit omyndigförklarad sedan 1934 och har på grund av sin sinnesbeskaffenhet icke varit i stånd att upprätta testamente.

Hos Kungl. Maj:t har hushållerskan Ester Viktoria Karlenius i Stockholm anhållit att ur kvarlåtenskapen erhålla en årlig livränta till ett belopp av 3 000 kr. Till stöd för ansökningen har sökanden, som är född den 14 april 1888, åberopat, att hon varit anställd som hushållerska hos Åströms moder, Eugenia Åström, från år 1919 fram till hennes död den 8 juni 1934, samt därefter varit husföreståndarinna hos Åström till dennes död. Under sin anställning hos familjen Åström hade Karlenius, förutom sina övriga göromål, omhänderhaft vården av Åström.

Beträffande Karlenius' ekonomiska förhållanden framgår av utredningen i ärendet att hennes lön hos Åström förutom sedvanliga naturaförmåner utgått med 100 kr. i månaden under tiden till och med år 1947 samt därefter med 150 kr. i månaden. Härjämte har hon enligt testamente av fru Åström erhållit en årlig livsvarig livränta av 1 400 kr. Hennes förmögenhetstillgångar utgjorde i runt tal 13 450 kr.

Enligt företett läkarintyg har Karlenius våren 1949 varit föremål för läkarbehandling. Efter operativt ingrepp har hennes arbetsförmåga enligt intyget ansetts nedsatt med ca 50 procent.

Åströms förmyndare, notarius publicus i Stockholm C. Ludv. Hasselgren, samt *överståthållarämbetet* ha tillstyrkt, att livränta måtte beredas sökanden, därvid dock ämbetet ifrågasatt viss nedsättning av livräntans belopp för tiden efter det sökanden uppnått 67 års ålder. Ämbetet har framhållit i huvudsak följande.

Ett bifall till sökandens framställning skulle innebära, att sökanden finge uppbära två livräntor till sammanlagt belopp av 4 400 kr. för år. I betraktande av pensionsförmånerna för exempelvis en sköterska vid statens sinnessjukhus kan nämnda belopp 4 400 kr. enligt *överståthållarämbetets* mening icke anses överstiga vad som är skäligt, åtminstone icke vad beträffar den tid, som återstår till dess sökanden fyller 67 år, då sökanden blir berättigad att uppbära folkpension. Vad angår tiden därefter synes det, med hänsyn till att den sökta livräntan kommer att utgå av till statens förfogande stående medel, kunna ifrågasättas, om ej sökanden bör för sådan tid vidkännas nedsättning i livräntan enligt samma grund, som gäller för statens pensionerade tjänstemän.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har med hänsyn till storleken av den livränta, som sökanden uppbär på grund av testamente av fru Åström, ansett, att den livränta, som skulle tillerkännas sökanden ur kvarlåtenskapen efter Åström, skäligen kunde begränsas till 2 500 kr. om året, varigenom sökandens sammanlagda årliga livränteförmåner komme att uppgå till 3 900 kr. Då sökanden åtminstone under de närmaste åren genom eget arbete torde kunna förskaffa sig viss inkomst, finge sökandens framtida försörjning anses tryggad genom livräntor av angiven storleksordning. Ämbetet fann å andra sidan icke tillräcklig anledning föreligga, att såsom *överståthållarämbetet* ifrågasatt förorda framtida minskning av livräntan med hänsyn till den folkpension, som sökanden kan komma att uppbära.

Departementschefen. Karlenius, som redan år 1919 kom i tjänst hos familjen Åström, har under nära 30 år skött hushållet hos familjen och vårdat Åström och synes i denna dubbla egenskap ha utfört ett mycket uppskattat arbete. Med hänsyn härtill och då hon genom sjukdom fått sin arbetsförmåga i betydande grad nedsatt har jag icke velat motsätta mig, att en skälig livränta genom allmänna arvsfondens försorg beredes henne. Det av *kammaradvokatfiskalsämbetet* föreslagna beloppet, 2 500 kr. per år, synes dock med hänsyn till den försiktighet, med vilken allmänna arvsfondens medel eljest tagits i anspråk för liknande ändamål, vara för högt. Med hänsyn till att hon redan uppbär en livränta efter fru Åström å 1 400 kr. för år, vilken grundats på en något längre tjänstetid än den hon fullgjort hos sonen Åström, och förhållandena i övrigt har jag funnit en tillägglivränta av 1 600 kr. vara skälig. Såsom ämbetet därvid anfört, torde någon minskning av livräntan med hänsyn till den folkpension, som sökanden kan komma att uppbära, icke böra vidtagas. Kostnaden för inköp av den av mig förordade

tillägglivräntan hos pensionsstyrelsens frivilliga försäkring uppgår i runt tal till 20 000 kr.

Med återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av den allmänna arvsfonden tillfallna kvarlåtenskapen efter civilingenjören Hampus Fredrik Eugen Åström från Stockholm må avstås det belopp, som må erfordras för beredande genom pensionsstyrelsens frivilliga försäkring av en årlig livränta å 1 600 kr. åt hushållerskan Ester Viktoria Karlenius fr. o. m. den 1 juli 1950 under hennes återstående livstid.

2:o.

Rätten till danaarv efter änkan Anna Charlotta Kristina Karlsson, född Johansdotter, från Bäckaby socken. Den 31 oktober 1928 avled förenämnda Karlsson, som var född den 31 december 1843, utan att, såvitt en efter henne upprättad bouppteckning utvisar, efterlämna några »i orten» kända arvingar. Behållningen i boet utgjorde enligt bouppteckningen 604 kr. 58 öre. Enligt en av vederbörande gode man för änkan Karlssons okända arvingar den 2 februari 1948 avgiven årsräkning uppginge arvsmedlen vid utgången av år 1947 till 911 kr. 60 öre. Då arvsanspråk icke framställts inom rätt och år efter hennes fränfalle, torde jämlikt 15 kap. 6 § ärvdabalken hennes kvarlåtenskap utgöra danaarv.

Hos Kungl. Maj:t har lägenhetsägaren Sven Peter Johanson, Knutstorp, Bäckaby socken, anhållit att ifrågavarande danaarv måtte efterskänkas till honom eller till hans barn i äktenskap med numera avlidna Ida Matilda Emilia Johanson, nämligen hustrun Hanna Matilda Linnea Gustafsson, född Svensson, samt hemmansägarna Oscar Fridolf Wallentin Svensson och Charl Gustaf Edvard Svensson.

Till stöd för ansökningen har sökanden anført, att änkan Karlsson i äktenskap med Anders P. Karlsson icke haft några barn men att sökandens hustru vore barn till mannen Karlsson i ett tidigare äktenskap och således styvbarn till änkan Karlsson.

Beträffande sökandens och hans barns ekonomiska förhållanden framgår av utredningen i ärendet följande. Sökanden åtnjuter fritt vivre men har icke några andra inkomster än folkpension samt äger icke någon förmögenhet. Hanna Gustafsson, bosatt i Bäckaby och född 1918, är gift och har två barn i åldern 5 och 3 år, hennes man är invalid och uppbär invalidpension, makarna äga en fastighet värderad till 8 000 å 10 000 kr. samt ha skulder till ett belopp av omkring 5 000 kr. Oscar Svensson, bosatt i Bäckaby och född år 1919, är gift och äger en fastighet, värderad till 25 000 kr., samt har skulder till en summa av 8 000 kr. Gustaf Svensson, bosatt i Bäckaby och född år 1921, är ogift och äger en fastighet, värderad till 11 000 kr.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har hemställt att kvarlåtenskapen måtte tillerkännas sökandens dotter, Hanna Gustafsson.

Kammaradvokatfiskalsämbetet har tillstyrkt, att kronans rätt till danaarv efter änkan Karlsson avstodes med en tredjedel till envar av sökandens barn, Hanna Gustafsson samt Oscar och Gustaf Svensson. Som motiv för sin tillstyrkan har ämbetet anfört.

Enligt ämbetets uppfattning torde — ehuru utredning härom saknas — med tämligen stor sannolikhet kunna antagas, att behållningen i boet efter änkan Karlsson härrör från medel, som sammanbragts av hennes förut avlidne make. Då emellertid Sven Peter Johanson icke stått i skyldskapsförhållande till någondera av makarna Karlsson, läser ett efterskänkande till förmån för denna sökande icke böra komma i fråga. Däremot synes ansökningen i vad den avser avstående av kvarlåtenskapen till förmån för Sven Peter Johansons och hans framlidna hustru Ida Matilda Emilia Johansons barn, vilka äro barnbarn till mannen Karlsson, av billighetsskäl förtjäna beaktande. Ämbetet anser i förevarande fall tillräckliga skäl icke föreligga att ifrågavarande arvsmedel, helt eller till större delen, avstås till förmån allenast för sökandens dotter, utan torde arvsmedlen böra lika fördelas mellan de tre barnen.

Departementschefen. Jag ansluter mig till kammaradvokatfiskalsämbetets förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronans rätt till danaarv efter änkan Anna Charlotta Kristina Karlsson, född Johansdotter, från Bäckaby socken må avstås med en tredjedel till envar av Hanna Matilda Linnea Gustafsson, Oscar Fridolf Wallentin Svensson och Charl Gustaf Edvard Svensson.

Vad föredraganden under punkterna 1:o och 2:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

K.-E. Renström.